

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 1052149/2

בבית הדין הרבני האזורי חיפה

לפני כבוד הדיינים:

הרב אברהם מאיר שלוש – ראב"ד, הרב שמואל אברהם חזן, הרב רפאל זאב גלב

התובעת: פלונית (ע"י ב"כ עו"ד אלנה יאמפולסקי)

נגד

הנתבע: פלוני (ע"י ב"כ טו"ר אברהם גולובנצ'ין)

הנדון: כתובה - חיוב תוספת כתובה באישה שתבעה גירושין

פסק דין

תיאור העובדות

הצדדים נישאו כדת משה וישראל ביום כ"ז בשבט תשע"א (1.2.2011), מנישואין אלו נולדה להם בת אחת.

האישה הגישה בפני בית הדין תביעת גירושין ותביעת כתובה אך הסכימה שתביעת הכתובה תידון לאחר הגירושין. הונחו בפנינו כתבי התביעה של האישה לגירושין ולחיוב כתובה וכן כתב הגנה של הבעל ובנוסף הוגשו סיכומי הצדדים.

התקיימו בפנינו כמה דיונים שבהם נידונה תביעת הגירושין וזאת מאחר שהבעל בתחילה לא חפץ בגירושין אלא בשלום בית, הגם שלמעשה הוא לא הגיש שום בקשה לשלום בית. אך לאחר כמה דיונים נעתר הבעל לבסוף לבקשת בית הדין והסכים למתן גט. ואכן הצדדים התגרשו ביום ה' טבת תשע"ז (3.1.17).

לפנינו עומדת כעת תביעת האישה לחיוב כתובה שעומדת על סך 530.000 ש"ח. יש לציין שהגם שהאישה תובעת את כל סך כתובתה מסכימה היא להשאיר נושא זה של גובה החיוב לשיקול דעת בית הדין.

טענות קשות יש לאישה שמחמתם היא חפצה בכתובה ולמעשה בגינם נגררה האישה אף לפירוק הנישואין. האחת, בגידתו של הבעל כלפיה. לטענתה, ראתה אותו פעמים רבות מתכתב עם נשים זרות ולדעתה היו התכתבויות שכללו אף תמונות עירום ואף פירטה חלק משמות הנשים שעמן היה מתכתב. השנית, אלימות של הבעל כלפיה הן באלימות פיזית ונפשית והן באלימות מילולית. ועל הכול שהבעל עזב את הבית למשך שלשה חודשים וניתק קשר עם האישה ולמרות בקשתה שישוב לבית ולהשיב את השלום על כנו.

מנגד הבעל בכל מהלך הדיונים הכחיש את כל הטענות כלפיו ולדבריו 'לא היה ולא נברא', מעולם לא הגיע לאלימות פיזית וכן לא התכתב עם נשים זרות, כמו כן מכחיש שעזב את הבית למשך תקופה ארוכה אלא רק למשך 3-4 ימים. בכל מהלך הדיונים עמד על דבריו שהוא חפץ בשלום בית הגם שמעולם לא פתח תיק לשלום בית, והגם שהצדדים הלכו ליחידת הסיוע

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

והוגשה המלצה בה נאמר ששני הצדדים ביטאו חוסר רצון להמשך הקשר, בכל זאת טוען הבעל שביחידת הסיוע הלכו לטובת האישה.

אמנם בית הדין מצא סתירות בדברי הבעל ומתוך דבריו נראה שההכחשה אינה כנה ואדרבה הודה שאכן התכתב עם נשים זרות ולדבריו היה זה אמצעי להגדיל אהבת אשתו אליו על ידי קינאה. כמו כן שמענו ממנו שאכן כן הייתה אלימות כלפי אשתו.

דיון והכרעה

כאמור לפנינו תביעת כתובה והשאלה שעלינו לברר כדי לפסוק בתביעה זו היא האם אישה שתובעת ודורשת את פירוק הנישואין זכאית לתבוע גם כתובה ותוספת כתובה.

ונקדים ונאמר שלגבי חיוב עיקר הכתובה נראה שהיא זכאית בה הגם שהיא תבעה גירושין זאת מאחר שסיבת הגירושין נגרמה מחמת הבעל, וכמבואר בשו"ע סימן קנ"ד בכמה מקרים שבהם האישה מבקשת גירושין שהדין הוא שיוציא וייתן כתובה, וכגון שאין לו גבורת אנשים, אינו יורה כחץ, ריח הפה והחוטם, עובד בעבודות שיש בהם ריח רע, שבכל המקרים הנ"ל סיבת הגירושין מחמת הבעל ולכן הגם שהאישה ביקשה את הגירושין לא הפסידה כתובתה.

ורגילים לומר שהפסד או זכאות הכתובה אינה נגזרת בשאלה עובדתית גרידא מי פתח ורצה ראשון או לבדו את הגירושין אלא מי הגורם למצב הזה של פירוק הנישואין ולדברינו יתכן מצב שהוא דבר שבכל יום שצד אחד מבקש גירושין אך זאת בעטיו של הצד השני ולכן גם אם האישה היא שחפצה בגירושין והיא שגררה את הבעל לבית הדין לדיון על חיוב גט, אך כיון שהבעל הוא שגרם לכך אין בכך סיבה להפסיד את כתובתה.

וידועים דבריו של רבינו הטור (אבן העזר סימן קי"ח) שכתב וזה לשונו:

"מי שהיא תובעת לבעלה לגרשה ויצאו הגירושין ממנה, אין לה מן הדין לגבות זולתו מה שהיא טוענת ויתברר מסכום נדונייתה ולא נחוש למה שימצא כתוב ממנה בכתובה, כי כתב לה אדעתא למיקם קמיה, אדעתא למיפק ולמיטב לא כתב לה, ואם תבע הוא גירושין אינו יכול לגרשה אלא לרצונה או לאחר שיפרע לה כל סכום כתובתה עיקר ונדוניא ותוספת."

ודייקו האחרונים בדבריו של הטור שכתב "ויצאו הגירושין ממנה" שמבואר שהפסד הכתובה תלויה לא רק אם תביעת הגירושין יצאה ממנה אלא שגם סיבת הגירושין יצאו ממנה.

חיוב תוספת כתובה בתובעת גירושין

אמנם כל זה נכון לגבי עיקר הכתובה אך בתוספת כתובה כבר ידועה בזה מחלוקת הר"ח ור"ת במקום שחייב הבעל לגרש אשתו ונותן הגט שלא מרצונו הגם שזה בגרמתו האם חייב לשלם גם תוספת הכתובה, דעת ר"ת שדין תוספת כתובה כדין הכתובה וכשם שלא מפסידה כתובתה גם לא תוספת כתובתה מאידך דעת הר"ח שהיא זכאית בעיקר כתובתה ולא בתוספת.

וזה לשון התוספות ביבמות (סב:):

פסק רבינו חננאל דכל הנך דכופין מחמתה - דוקא מנה ומאתים אית לה אבל תוספת לית לה דאדעתא למיפק לא אוסיף לה [...] ורבינו תם מפרש דלכל מילי הוי תנאי כתובה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

וכדעת הר"ח כן הוא דעת כמה ראשונים הביאם הבית יוסף סימן קנ"ד שכתב וזה לשונו:

כן כתבו הר"ף (כא.) והרא"ש (סימן כ') שם וכן כתבו שם התוספות (ד"ה כי הא) בשם רבינו חננאל וכן דעת הרמב"ם בפרק ט"ו מהלכות אישות (הלכה י') וטעמא משום דאדעתא דלמישקל ולמיפק לא כתב לה.

עוד הביא בבית יוסף שם בשם רבינו ברוך:

מצאתי כתוב בשם רבינו ברוך, נראה לי דכל היכא דקתני יוציא ויתן כתובה נהי דאין כופין אותו אלא בראיה ברורה מכל מקום נפיק ממונא מיניה (ד) כיון דחייבוהו חכמים בממון זה לתת לה הילכך מפקינן מיניה כתובה ויהבינן לה מנה ומאתים ונדוניא דהנעלת ליה אבל תוספת איכא פלוגתא דרבוותא רבינו תם כתב בריש פרק אף על פי (בתוספות שאנן והו"ד בהגהות מרדכי שם סוף סימן רפ"ט) דתוספת נמי אית לה, דלכל מילי תנאי כתובה ככתובה דמי (כתובות נד:) ורבינו חננאל כתב דוקא להני מילי דמייתנין בפרק אף על פי אמרינן תנאי כתובה ככתובה דמי למידי אחרינא לא, ומספיקא לא מפקינן מיניה התוספת כיון דאיפליגו ביה רבוותא ז"ל.

וכן הביא עוד שם בשם המרדכי:

וכתב המרדכי בריש פרק המדיר (סוף סימן קצ"ד) בשם הר"מ כל היכא דתני יוציא ויתן כתובה נהי דאין כופין אלא בראיה ברורה מכל מקום נפיק ממונא מידיה ויהיבנא לה מנה מאתים ונדוניא דהנעלת ליה אבל תוספת איכא פלוגתא דרבוותא (עיי' יבמות סה: תוד"ה כי הא).

ומכוח זה פסק בשולחן ערוך (סימן קנ"ד סעיף ו'):

ואם טענה שחפצה לילד כדי שיהיה לה בן שתשען עליו, ואין לה כבר שום בן ואומרת שהוא גורם שאינו יורה כחץ, אם שהתה עמו עשר שנים ולא נתעברה, ואינה תובעת כתובתה כדי שנחוש שתובעת גט כדי לגבות כתובתה, וגם אין לתלות תביעות הגט בשום דבר אחר, שומעין לה, אפילו יש לו בנים מאשה אחרת, דשמא נתקלקל אחר כך, וכופין אותו להוציא, ויתן מנה מאתים, אבל לא תוספת.

וראה עוד שם בבית שמואל (סק"א) במקרים המובאים בשו"ע סעיף א' שהוא ריח הפה והחוטם או כשעיסוקו הוא בעבודות שיש בהם ריח רע וכו' שכתב שלעניין תוספת כתובה מידי מחלוקת לא יצאנו ולא תקבל התוספת ועיין עוד בבית שמואל שם (סקי"ט וסק"כ) מה שכתב בזה.

נמצא איפוא שבנידון שלנו שהגירושין הם לפי דרישת האישה הגם שהבעל הוא הגורם לכל זה הוא פטור לכאורה מתוספת הכתובה לדעת הר"ח והראשונים הנ"ל ושכן הוא דעת השולחן ערוך. ונמצא שאין מקום לחייבו בסך כל הנקוב בשטר הכתובה אלא רק בעיקר כתובתה.

כשהבעל גרם לגירושין לא מכוח אונס

אמנם ראיתי שיש מחלקים בדעת רבינו חננאל בין אם הגורם לגירושין הוא מחמת אונסו של הבעל שאינו יכול לסלק ממנו גורם זה, לבין אם הגורם הוא מחמת רצונו ושכל דברי הר"ח נאמרו רק באופנים שהבעל היה אנוס בגורם המביא לגירושין כגון שאינו יורה כחץ וכו' אך במקום שהגורם בא מרצונו של הבעל כגון בבעל אלים או רועה זונות בזה לא הפסידה האישה אף תוספת הכתובה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ראה פסקי דין רבניים (חלק ח' עמוד 324) בפני הדיינים הגאונים (י.ש. אלישיב ב. זולטי מ. אליהו) שכתבו וזה לשונם:

זאת ועוד, נראה שיש מקום לדון דאף כשהבעל הוא מאלה שכופין אותו להוציא פטור מלשלם לה תוספת כתובה, זה דוקא כשחלה הבעל ונעשה מוכה שחין או כשאינו מסוגל להוליד והאשה באה מחמת טענה וכל כיוצא בזה שאין בידי הבעל להפטר מהגורם המביא לידי גירושין, בזה יכול לומר אדעתא למיפק לא יהיבנא לך. מה שאין כן בגורם כזה שבידי הבעל להסירו כגון שהבעל רועה זונות שבידו לעזוב דרכו ולהתייצב על דרך טובה, והוא הדין כשהבעל מורד באשתו כבנדון דידן ככהאי גוונא יש לומר דדינו כמגרש מרצונו וחייב בתוספת כתובה.

וראה עוד בפסקי דין רבניים (חלק ח' עמוד 278) בפני הדיינים הגאונים (י.ש. אלישיב ב. זולטי ש. ישראלי) שכתבו [בפס"ד של הגר"ש אלישיב זצ"ל] וזה לשונם:

אמנם נראה פשוט דאף לפי דברי חלקת מחוקק הנ"ל הסובר דמפסדת מתנותיה שקיבלה מבעלה גם במקרה והבעל מחויב לגרשה, וגם כופין אותו על כך. אך במה דברים אמורים כשבאה מחמת טענה בעינא חוטרא לידא, או כשחלה הבעל ונעשה מוכה שחין או בעל פוליוס וכיוצא בזה דאין בידו להיפטר מגורם זה, דכהאי גוונא יכול הבעל לומר אדעתא דהכי לא אקני לך, אבל בגורם כזה שבידי הבעל להסירו כגון שהבעל רועה זונות שבידו לעזוב דרכו ולהתייצב על דרך טובה, ככהאי גוונא לא הפסידה מתנותיה, ודינו כמגרש מרצונו, ואף חייב לשלם לה תוספת כתובה.

עיין עוד שם (בפסק הדין הנ"ל) שהעירו שהרי נפק בשולחן ערוך מקבץ צואת כליבם ובורסקי וכיוצא בהם שכופין אותו להוציא וכתב על זה הבית שמואל שמכל מקום תוספת כתובה לא תקבל, עיין שם. וקשה, הרי גורמים אלו תלויים ברצונו של הבעל ותירצו שצריך לומר: "דמיירי באופן דלית ליה מגרמיה כלום, ואין לו ממה להתפרנס, ובעל כרחו הוא נאלץ להתעסק בעבודות הנ"ל" עיין שם. וראה עוד כעין זה בפד"ר (חלק א' עמוד 217 והלאה) בפני הדיינים הגאונים (א. גולדשמידט ש.ש. קרליץ י. בבליקי) שעמדו על שיטת הר"ח וגם כן הביאו לחלק בין גורם שבא מחמת אונסו לגורם שבא מחמת רצונו ויכול להיפטר ממנו עיין שם.

וראה עוד בפד"ר (חלק כ' עמוד 87) שגם כן הביאו חילוק זה משם הנופת צופים למוהר"ר פתחיה ברדוגו זצ"ל שחילק בין אם הגורם הוא באונס או ברצון והוא ס"ל שם שבבורסקי וכדומה שהוא גרם לעצמו בזה יש לומר שלא הפסידה התוספת עיין שם. וראה עוד בפד"ר (חלק י"ט עמוד 294) שגם כן עמדו על חילוק זה בין אונס לרצון הבעל.

ושוב ראיתי להגר"י אלמליח שליט"א חבר ביה"ד הגדול בספרו אמרי משפט (ח"א סימן י"ח) שגם כן העלה שאם הבעל הוא הגורם לגירושין האשה לא מפסידה אף תוספת כתובתה אף לדעת הר"ח הנ"ל והביא שכן מוכח מדברי המרדכי (ריש פרק אף על פי סימן קע"ז):

פירש רבינו חננאל דוקא להני מילי שהוזכרו כאן הויה תוספת ככתובה אבל לשאר דברים לא, ותדע, דאמר פרק אלמנה נשים שאמרו חכמים אין להם כתובה אבל תוספת יש להם וכל הנך דכופים [להוציא] וליתן כתובה לית להו תוספת מדלא חשיב להו הכא. ואם תאמר והא ההוא דהמדיר את אשתו מכל פירות יוציא ויתן כתובה על כרחו אית לה תוספת דאי לית לה אם כן כל אדם שרוצה לגרש ידיר את אשתו מכל פירות שבעולם ויפטר מתוספת ואם כן לחשוב הכא ויש לומר דפשיטא ליה דאית לה תוספת ולכך לא חשיב ליה.

והביא שהמקור לחילוק זה הוא מדברי הר"י מיגאש בתשובותיו (סימן ק"נ):

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ומה ששאלתם ואמרתם אם נתחייב ראובן זה להוציא וליתן כתובה אם הוא חייב בין בעיקר בין בתוספת או אינו חייב כי אם בעיקר בלבד. דבר זה ראינו בו מחלוקת בין מי שקדם מבעלי הוראה ז"ל ורבינו הרב ז"ל היה מסופק בזה [...] אם היא תובעת אותו בזה בטענת בעינא חוטר א' כן ראוי לומר כאן 'כי אקני לה אדעתא למיקם קמיה אדעתא למשקל ולמיפק לא אקני לה' ולא דמי לאומר איני זן ואיני מפרנס והמדיר את אשתו מתשמיש המטה וכל שאר אותם הדרכים שנאמר בהם 'יוציא ויתן כתובה' שהוא חייב בין עיקר בין תוספת, דהתם הוי איהו מורד והדבר שלסיבתו נתחייב להוציא וליתן כתובה שיהו בידו לתקנו אם ירצה והיה בידו שלא לעשותו מתחלה אם רצה אם כן ראוי לחייבו. ע"כ. ועיינן שם עוד.

ונמצא שבנדון דידן שמהמעשים שגרמו לאישה לפתוח תיק גירושין הינם בגרמת הבעל ומרצונו ולא מחמת אונסו ויכול להיפטר מסיבות אלו בזה יש לחייבו אף על תוספת הכתובה.

כשגם הבעל חפץ בגירושין

אמנם לא הייתי נשען רק על זה לבד אלא יש להוסיף נדבך חזק שיש בו כדי לחייב את בעל בתוספת הכתובה. שהנה כל מה שטרחנו עד עתה זהו במידה שרצון הגירושין נובע רק מהאישה ולא מהבעל והוא מגרש רק כהמלצת בית הדין שהביא אותו להסכמה. אך לאור העובדות המונחות בפנינו ושמיעת הצדדים במהלך כל הדיונים ניכר בעליל שכל בקשת הבעל לשלום בית אינה עומדת במבחן המציאות, לא רק בגלל שאין טעם לבקשה זו כיון שהצד השני לא חפץ בכך אלא שביסודה אינה עומדת במבחן האמת אלא אדרבה הסיבה שהיא אינה חפצה בו היא משום שהוא אינו חפץ בה, ושכל דבריו אינם אלא מהשפה ולחוץ ופיו ולבו אינן שווין ובין השיטין הן בכתבי התביעה והן בשמיעת הצדדים בדיון ניתן לומר שבקשתו לשלום בית באו כפתח מילוט שבית הדין לא ישית עליו את עול חיוב הכתובה. כמו כן מתוך הודעות טקסט שהוצגו בפנינו עולה בבירור שאכן הבעל רצה בגירושין עוד לפני שהאישה הגישה בקשתה לגירושין. כמו כן עולה שהבעל הוא שעזב את הבית למשך תקופה ארוכה ונטש את האישה עם הבת לבדם. זאת ועוד, כפי שהבאנו שבהמלצת יחידת הסיוע נאמר שהצדדים ביטאו חוסר רצון לשלום בית. כל זה מראה בעליל שאף הבעל רצונו בגירושין ולא חפץ כלל בשיקום נישואין אלו. ונראה יותר שכל סיבת הגירושין של האישה הם רק מחמת מעשיו המקולקלים של הבעל בהתנהגות של אלימות כלפיה ובזה שהוא מחזר אחר נשים אחרות.

זאת תורת העולה

לאור העובדות הקיימות לפנינו שבו הייתה אלימות כלפי האישה ואף נתן עיניו בנשים אחרות ונוסף גם הוא שנראה בעליל שאף הבעל רצונו בפירוק הנישואין יש להשית על הבעל את חיוב הכתובה ותוספת כתובה. ואמנם בהיות שאף האישה הסכימה שהיא משאירה זאת לשיקול דעת בית הדין לכן יש להשית על הבעל שלישי מסך הנקוב בכתובה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

למסקנת הדברים מחליט בית הדין כדלהלן:

א. בית הדין מורה לבעל לשלם סך 170,000 ש"ח עבור חוב הכתובה שהתחייב תחת חופתו.

ב. סך זה הינו כפשרה שהיא כשליש מסך הנקוב בכתובה.

ניתן לפרסם לאחר השמטת פרטים מזהים.

ניתן ביום י"ד במרחשון התשע"ח (03/11/2017).

הרב אברהם מאיר שלוש – ראב"ד הרב שמואל אברהם חזן הרב רפאל זאב גלב